

Bilaga 1. Funktionen AKIS-samordning

En beskrivning av utgångspunkter,
ansvarsområden och utvecklingsplan

Innehåll

Bilaga 1. Funktionen AKIS-samordning En beskrivning av utgångspunkter, ansvarsområden och utvecklingsplan	1
1 Inledning.....	3
1.1 Samverkan mellan aktörer inom AKIS behöver öka.....	4
2 Utgångspunkter för AKIS-samordningen.....	5
3 Samverkan inom funktionen AKIS-samordning	6
3.1 Jordbruksverkets ansvar inom Sveriges AKIS	6
3.2 Det nationella nätverkets ansvar inom Sveriges AKIS.....	8
3.3 Ansvarsfördelning Jordbruksverket och nätverkets kansli	9
4 Utvecklingsplan för AKIS-samordning.....	11
4.1 Kommunikationsplattform för aktörer inom AKIS	11
4.2 Förbättrad kommunikation och dialogskapande insatser mellan.....	12
a. forskning och rådgivning.....	12
b. samtliga aktörer inom AKIS	12
4.3 Samordning av internationella engagemang kopplat till AKIS.....	13
4.4 Forum för att lyfta in behov av kompetensutveckling för rådgivare	13
4.5 Regelbundna behovsanalyser och utvärderingar	14
4.6 Omvärldsbevakning, andra plattformar och större satsningar	14
Bilaga 1a. Vad säger Sveriges strategiska plan om samordning av AKIS?	15
Bilaga 1b. Artikel 15 i EU förordning med kommentarer.....	16

1 Inledning

AKIS¹ (jordbrukets kunskaps- och innovationssystem) kan ses som en modell för att illustrera eller kartlägga aktörer, processer och nätverk som arbetar med kunskapsutveckling och innovation inom lantbruket. EU:s medlemsländer uppmuntras att använda AKIS-konceptet för att förbättra kunskapsflöden och stärka koppling och utbyte mellan forskning, rådgivning och lantbrukare². Ofta beskrivs AKIS även som ett stödsystem kring lantbrukaren bestående av olika aktörer vars syfte är att stödja och utveckla lantbruket. Det kan exempelvis handla om stöd i form av kunskap, rådgivning och finansiering eller från offentlig verksamhet som myndigheter, regioner och kommuner³.

Från 2023 finns inom den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) en ny funktion kopplad till AKIS utpekad i den strategiska planen: AKIS-samordning (AKIS Coordination Body). AKIS-samordningen är en nationell funktion som ska finnas i varje EU-land, och som ska koordineras med övriga länders AKIS-samordning i ett internationellt AKIS. Enligt den strategiska planen är Jordbruksverket ansvarig myndighet för AKIS-samordningen. Det nationella nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken (Landsbygdsnätverket) ska enligt den strategiska planen stärka AKIS på flera sätt genom sitt arbete.

Detta underlag syftar till att beskriva den nationella funktionen AKIS-samordning med dess uppgifter och ansvarsområden samt ge förslag på utvecklingsplan för att höja nivån på samordning och kommunikation i det svenska AKIS-systemet.

Underlaget är en del av redovisningen av regeringsuppdraget *Jordbrukets kunskaps- och innovationssystem*⁴ och består av flera delar. I nästa kapitel (2) beskrivs utgångspunkterna för AKIS-samordningen. Därefter redogör vi för hur Jordbruksverket och det nationella nätverket samverkar inom funktionen samt för deras olika ansvarsområden (kapitel 3). En översikt av arbetsuppgifter knutna till AKIS-samordningen presenteras i en verksamhetsplan. Utvecklingen av en nationell AKIS-samordning är dock en levande process som behöver genomföras agilt efter behov och förändringar i omvärlden. Underlaget avslutas därför med ett kapitel (4) med förslag till arbete och utveckling kommande år.

¹ eng. *Agricultural Knowledge and Innovation Systems*

² Lisa Blix Germundsson LTV-fakultetens faktablad 2021:10
https://pub.epsilon.slu.se/26239/1/germundsson_1_211130.pdf

³ Jennie Cederholm Björklund, Doktorsavhandling, Value creation for sustainable rural development – perspectives of entrepreneurship in agriculture. [Värdeskapande för hållbar landsbygdsutveckling \(stios.se\)](https://stios.se)

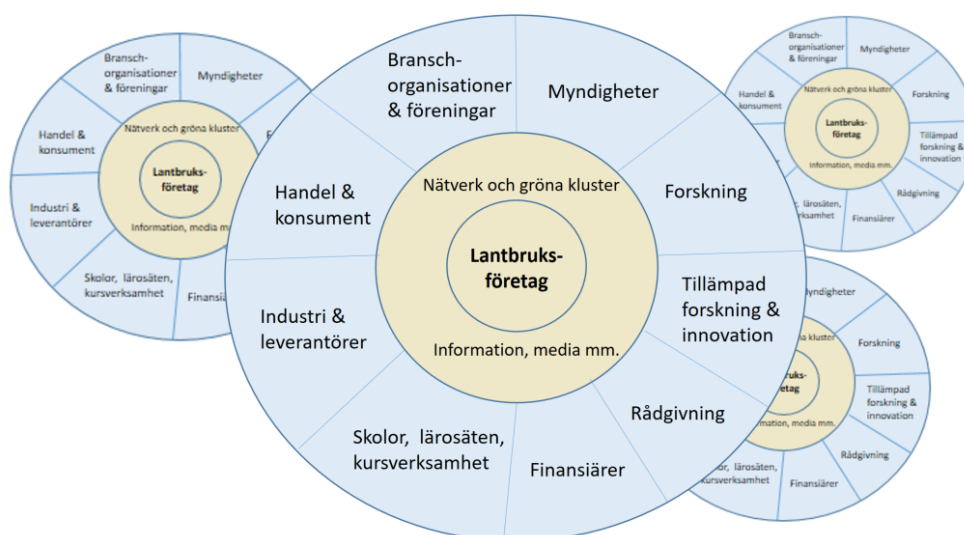
⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens jordbruksverk.
<https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23393>.

Representanter från Jordbruksverket och nätverkets kansli har tillsammans genomfört detta uppdrag. Inspel till utveckling av AKIS-samordning har tagits emot från aktiviteter i nätverkets AKIS-arbetsgrupp samt samverkansgrupp⁵.

1.1 Samverkan mellan aktörer inom AKIS behöver öka

AKIS kan sägas bestå av flera delsystem som kan vara sammankopplade ur olika perspektiv. Bland annat kan de kopplas samman utifrån en viss geografisk lokalisering (såsom lokal/kommunal nivå, regional nivå, nationell nivå och internationell nivå), eller utifrån ämnesområden där aktörer samverkar för att utveckla lantbruket inom ett visst ämnesområde. Aktörerna inom AKIS kommer från olika sektorer (se figur 1). Samverkan såväl inom som utanför livsmedelssystemet är viktig.

Sveriges AKIS är diversifierat och fragmenterat, och samverkan brister mellan kunskaps- och innovationssystemets olika aktörer⁶. Utmaningen är att samordna och underlätta för samverkan mellan dessa olika system, det vill säga att samordna det nationella AKIS i Sverige. Liknande utmaningar finns i övriga EU-länder.

Figur 1 Ett sätt att illustrera de aktörer som finns i AKIS. Det finns flera AKIS som bland annat verkar inom olika geografiska områden eller inom olika ämnesområden. Varje cirkel i figuren symboliserar ett AKIS där olika aktörer kan ingå.

⁵ Jordbruksverket samt representanter för LD21, länsstyrelserna.

⁶ SWOT analys Strategiska planen,

OECD. (2018). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, OECD Food and Agricultural Reviews.

Value creation for sustainable rural development – perspectives of entrepreneurship in agriculture. Doktorsavhandling.

2 Utgångspunkter för AKIS-samordningen

EU-kommissionens förväntningar på den nationella AKIS-samordningen är bland annat att⁷:

- vara kontaktyta mot EU-kommissionen i frågor som rör AKIS
- driva ändringar som rör AKIS i den strategiska planen
- följa hur arbetet fortskrider i det som rör AKIS inom den gemensamma jordbrukspolitiken
- ansvara för att artikel 15 om jordbruksrådgivning⁸ genomförs
- samverka med olika AKIS-plattformar på regional, nationell och internationell nivå för att stärka systemet.

Ramarna för vår beskrivning av funktionen AKIS-samordning styrs av Jordbruksverkets och nätverkets uppdrag enligt den strategiska planen⁹.

Vår utgångspunkt är att funktionen AKIS-samordning genomförs i samverkan mellan personer med olika roller och från olika enheter på Jordbruksverket och nätverkets kansli¹⁰. Därför utgår underlaget från hur samverkan mellan Jordbruksverket och nätverket ska ske.

AKIS-samordningsfunktionen arbetar i nära samverkan med andra myndigheter och andra aktörer. Exempelvis samverkan med länsstyrelserna kring de pengar som finns i CAP för stöd till kompetensutveckling och samarbete, eller samverkan med aktörer som bedriver rådgivning för lantbrukare. AKIS-samordningen behöver kontinuerligt utvärderas och utvecklas framöver.

Utöver EU-kommissionens förväntningar på den nationella AKIS-samordningen har vi vid framtagandet av denna beskrivning lagt stor vikt vid insamlade behov från näringen¹¹, genomförda analyser och slutsatser som dragits av dessa. AKIS-samordningen är därför till stor del behovsstyrd med syfte att samordna aktiviteter, insatser och kunskapsutveckling för att underlätta för aktörer engagerade i vårt svenska kunskaps- och innovationssystem för jordbruk.

⁷ Presentation av Inge Van Oost, DG Agri, EU kommissionen, 7 november 2022.

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115

⁹ Två typer av aktiviteter för att stärka Sveriges AKIS finns i den strategiska planen:

* stöd till kompetensutveckling, samarbete och innovation

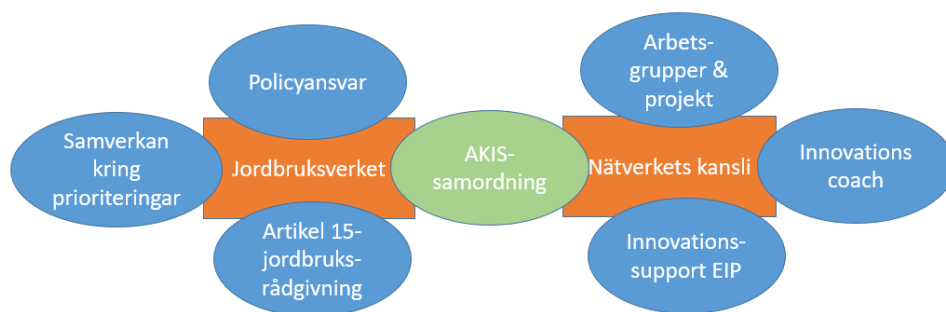
* Det nationella nätverkets utpekade arbete för att stärka AKIS.

¹⁰ I denna första beskrivning av funktionen AKIS-samordning ingår inte bredare landsbygdsutveckling, skogsbruk eller renskötsel.

¹¹ Här ingår AKIS-arbetsgruppens underlag, resultat från workshop i Mötesplats AKIS 2022 samt Mötesplats AKIS 2023, Sweden Food Arenas förstudie, samt de förstudier och dialogmöten som genomförts rörande de olika kunskapsnaven mm.

3 Samverkan inom funktionen AKIS-samordning

AKIS-samordningen genomförs i samverkan mellan Jordbruksverket och det nationella nätverket. Funktionens grunder består av flera ansvarsområden och roller (se figur 2) som Jordbruksverket och nätverket har idag. I detta avsnitt beskrivs dessa ansvarsområden och roller i varsitt avsnitt, samt avslutas med en tabell över ansvarsfördelning och uppgifter. Jordbruksverket har det övergripande ansvaret för att funktionen AKIS-samordning genomför de utpekade uppgifterna (tabell 1), och att arbetet utvecklas utifrån utvecklingsplanen (avsnitt 4).

Figur 2 Flera enheter och roller på Jordbruksverket och nätverket är tillsammans funktionen AKIS-samordning. De olika rollerna är beskrivna i avsnitt 3.1-3.3.

Länsstyrelserna är en viktig aktör med direkt koppling till flera av rollerna i AKIS-samordningen. Särskilt gällande samverkan kring prioriteringar och artikel 15 men även genom arbete inom nätverket. Länsstyrelserna samarbetar så att genomförandet av den strategiska planen och andra nationella mål får genomslag på regional nivå. Samtidigt tas hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar, vilket gör Länsstyrelserna till en viktig aktör i genomförandet av både Strategisk plan och AKIS-samordningen.

3.1 Jordbruksverkets ansvar inom Sveriges AKIS

AKIS-samordningen ska genomföras inom ramen för den strategiska planen. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för den strategiska planen och regeringen ansvarar för planens innehåll. Som förvaltande myndighet ska Jordbruksverket följa utvecklingen av stöden i planen, bidra till analys av måluppfyllelse och föreslå åtgärder om bedömningen är att målen inte kommer att nås. Jordbruksverket är också utsedd till AKIS-samordnare¹².

Här vill vi särskilt lyfta följande uppgifter som knyter an till arbetet med att stärka AKIS och därmed är en del av AKIS samordning:

Policyansvar samt ansvar för upphandlingar och utlysningar: Stöd till samarbete, innovationsstöd och kompetensutveckling i den strategiska planen är en

¹² Strategisk plan avsnitt 7.1

del av AKIS. För dessa stöd har Jordbruksverket s.k. policyansvariga vilka bl.a. är ansvariga för att vara kontaktyta mot EU-kommissionen och driva ändringar i den strategiska planen när det gäller stöden. Flera enheter är tilldelade budgetar inom stöden och ansvarar då för utlysningar och upphandlingar inom den budgeten. För enheter med ansvar för policy och budget för stöden ingår t.ex. att följa och stödja länsstyrelsernas arbete med dessa stöd.

Samverkan kring prioriteringar: Inom stöd till kompetensutveckling och samarbete finns tre olika områden: Konkurrenskraft och djurvälstånd, Miljö och klimat samt Livsmedel och besöksnäring. Samordning och samverkan med näring och länsstyrelserna inom dessa område sker på lite olika sätt idag och målsättningen är att utveckla ett arbetssätt som är mer lika mellan de olika områdena. Detta innebär en struktur med samverkansgrupper och arbetsgrupper där länsstyrelserna men även andra aktörer kan ingå. Detta arbetssätt finns idag inom t.ex. Greppa Näringen.

Rådgivning och kunskapsförsörjning: Jordbruksverket har också en viktig roll i att tillhandahålla rådgivarutbildning och bedriva utvecklingsarbete av relevans för kunskapsförsörjningen inom främst jordbrukets miljöfrågor¹³, detta är en del av det förutsättningsskapande arbete som rådgivningsenheterna på Jordbruksverket ansvarar för och som i denna redovisning kallas Kunskapsnav miljö & klimat. Kunskapsnavens arbete beskrivs mer ingående i ”Strategi för kunskapsnav”. Jordbruksverket har också en roll i att tillhandahålla rådgivarutbildning och bedriva utvecklingsarbete av relevans för kunskapsförsörjningen inom andra ämnesområden som djurvälstånd, arbetsmiljö och bredare konkurrenskraftsfrågor¹⁴. Genom det föreslagna projektet Nationell kompass (se underlag Strategidokument för kunskapsnav i lantbruket) sker även motsvarande inom området livsmedel och besöksnäring.

Genom länsstyrelsernas arbete med stöd till kompetensutveckling och samarbete når detta ut på regional nivå och till lantbrukare.

Artikel 15 om jordbruksrådgivning: Jordbruksverket är ansvariga för att samtliga punkter i artikel 15 om jordbruksrådgivning är uppfyllda i Sverige (se bilaga 1b). Vem som tillhandahåller tjänsterna inom artikel 15 samt hur tjänsterna finansieras varierar. En del genomförs av externt finansierade kunskapsnav, finns på den privata marknaden eller är en del av stödmyndighetens arbete. En del genomförs med projektmedel från den gemensamma jordbrukspolitiken. Den del av artikel 15 som innebär rådgivning för stöd till innovationer (EIP), innovationssupporten, är placerad på nätverket. Att vara ansvarig för artikel 15 innebär som vi ser det, att Jordbruksverket bevakar att samtliga punkter finns

¹³ Strategisk plan avsnitt 8.1

¹⁴ Strategisk plan avsnitt 8.1

tillgängliga i Sverige och om något brister behöver Jordbruksverket uppmärksamma detta.

3.2 Det nationella nätverkets ansvar inom Sveriges AKIS

Alla länder som är medlemmar i EU och som har en strategisk plan ska ha ett nationellt nätverk för den gemensamma jordbrukspolitiken. Enligt den strategiska planen¹⁵ ska nätverket stödja och stärka arbetet med AKIS. Det finns därför flera funktioner med koppling till AKIS knutna till nätverket.

Innovationscoach: har till uppgift att särskilt stärka arbetet inom AKIS.. Arbetsbeskrivningen säger att innovationscoachen t.ex. ska¹⁶ arbeta proaktivt med kunskaps- och innovationsfrämjande i gröna näringar. Det övergripande syftet är att bidra till ett mer hållbart och konkurrenskraftigt lantbruk.

Innovationssupport¹⁷ finns till för alla som är intresserade av att söka innovationsstödet inom EIP-Agri. De kan hjälpa till att diskutera idéer, koppla till forskningsresultat eller andra kunskaper och erfarenheter, samt hitta samarbetspartners till ansökan.

AKIS-arbetsgruppens¹⁸ mål är att stärka kunskaps- och innovationssystemet inom primärproduktion i gröna näringar, dvs AKIS. Detta görs genom utveckling och utbyte av kunskaper, sammankopplande av aktörer samt genom att arbeta för att skapa synergier med andra strategier och nätverk.

Arbetsgrupp Kompetensrådets¹⁹ uppgift är att underlätta för att fler kan utbildas för att matcha naturbaserade företags kompetens- och arbetskraftsförsörjning²⁰. Frågor tas upp som berör strukturella problem och utmaningar inom kompetensförsörjningen i gröna och naturbaserade näringar kopplade till det svenska utbildningssystemet. Det gäller också det livslånga lärandet. Rådet ska arbeta för olika lösningar.

¹⁵ Strategisk plan avsnitt 8.1

¹⁶<https://www.landsbygdsnatverket.se/vadgorvi/kunskapsochinnovationsframjandeigronanaringa/rakis/innovationscoachenakis.4.69cb5a0517ebbd98b7930556.html>

¹⁷<https://www.landsbygdsnatverket.se/vadgorvi/kunskapsochinnovationsframjandeigronanaringa/rakis/innovationssupporteneipagri.4.732fab17151c51395338da18.html>

¹⁸Arbetsgruppens formella namn är Kunskaps- och innovationsfrämjande i gröna näringar <https://www.landsbygdsnatverket.se/kontakt/kunskapsochinnovationsframjandeigronanaringar.4.2af7d18a1759f0d4161dcea0.html>

¹⁹<https://www.landsbygdsnatverket.se/vadgorvi/hallbaragronanaringar/nationelltkompetensradin/omdetgronaochnaturbaseradenaringslivet.4.5b2259aa171e77bf76c7d9bb.html>

²⁰ Strategisk plan kapitel 8.1

Projektet Gröna Kluster-erfarenhetsutbyte, samverkan och utveckling²¹:

Nätverket driver detta projekt i samarbete med 17 av Sveriges gröna kluster. Syftet är ökad samverkan och ökat utbyte mellan klustren. Genom ökad kunskap och effektivitet i de gröna klustren skapas bättre förutsättningar för ökad konkurrenskraft i svensk livsmedelsproduktion.

3.3 Ansvarsfördelning Jordbruksverket och nätverkets kansli

I tabell 1 listar vi uppgifter från avsnitt 3.1. och 3.2 samt beskriver förslag på uppgifter som behöver utvecklas (markerade med NY). Övergripande uppgiften samt målet och tidpunkten för uppgiften redovisas.

Vi vill betona vikten av dialog med näringen, myndigheter och länsstyrelserna kring utveckling av AKIS-samordningen, vilket även beskrivs mer utförligt i nästa kapitel (4).

Genom Sveriges aktiva medverkan i **EU-projektet modernAKIS** ges stöd i utvecklingen av den nationella AKIS-samordningen och i uppfyllande av EU-kommissionens förväntningar på den nationella AKIS-samordningen (se kap 2 ovan). Arbetsgrupper, kansli och en del medarbetare på Jordbruksverket har utöver modernAKIS nära utbyte med EIP-Agri och EU:s CAP nätverk som samlar aktörer för samverkan, kunskaps- och informationsutbyte på internationell nivå

Tabell 1 Översikt av de olika uppgifter som är kopplade till funktionen AKIS-samordning inom Jordbruksverket och nätverkets kansli.

Uppgift samt ansvar	Mål med uppgiften	Tidpunkt
Kontaktperson i den strategiska planen och ansvar för samordning och utveckling av funktionen AKIS-samordning (näringsutvecklingsenheten)	Formell kontakt för funktionen AKIS-samordning	Löpande
Policy, utlysning och upphandling (näringsutvecklingsenheten, miljöanalysenheten Jordbruksverket)	Nyttja pengar inom stöd till kompetensutveckling, samarbete och innovation på ett effektivt sätt	Löpande
Ansvar för att samverka med länsstyrelserna kring prioriteringar inom de olika stöden. Delvis NY (näringsutvecklingsenheten, miljöanalysenheten samt rådgivningsenheterna på Jordbruksverket).	Nyttja pengar inom stöd till kompetensutveckling, samarbete och innovation på ett effektivt sätt	Löpande
Ansvar för artikel 15 om jordbruksrådgivning (näringsutvecklingsenheten, Jordbruksverket)	Bevaka att samtliga punkter är uppfyllda i Sverige	Löpande
Vid behov uppdatera plan för prioritering av pengar (NY) (näringsutvecklingsenheten, Jordbruksverket). Arbetet behöver ske i samverkan med de andra stödmyndigheterna.	Nyttja pengar inom stöd till kompetensutveckling, samarbete och innovation på ett effektivt sätt	Vid behov
Delta i modernAKIS (näringsutvecklingsenheten och nätverkets kansli)	Utöka kontaktytor på EU-nivå samt få input till utveckling av rollen AKIS-samordning.	Projekt pågår t.o.m. 2027

²¹<https://www.landsbygdsnatverket.se/vadgorvi/hallbaragronanaringar/gronakluster.4.175220701708606a0d213e0a.html>

Uppgift samt ansvarig	Mål med uppgiften	Tidpunkt
	Involvera berörda medlemsorganisationer från nätverket i modernAKIS för ömsesidigt lärande mellan aktörer i EU	
Utveckla befintliga arbetsgrupper inom nätverket, särskilt AKIS-arbetsgrupp och kompetensråd (nätverkets kansli tillsammans med Jordbruksverket, länsstyrelserna och kunskapsnav)	Utveckla arbetssätt som innebär att kunskapsnav, stödmyndigheter och nätverkets medlemmar har nytta av arbetsgrupperna Göra nytta hos övriga deltagare i arbetsgrupperna av dialog med kunskapsnav och stödmyndigheter Stärka samverkan mellan stödmyndigheter och nätverket i AKIS-frågor.	Löpande
Delta eller leda styr/samverkansgrupper för samtliga kunskapsnav NY (Jordbruksverket)	Påverka arbetet i linje med identifierade behov. Säkerställa att arbetet på de givna naven är i linje med instruktioner i de avtal och projektbeslut som styr kunskapsnavens arbete	Löpande
Koordinera dialog mellan de olika kunskapsnaven NY (närlingsutvecklingsenheten, Jordbruksverket)	Säkerställa att naven har dialog och samverkar med varandra	Under en uppstartsfas tills kunskapsnaven hittar samverkansformer med varandra
Följa och utvärdera arbete hos utpekade kunskapsnav NY (närlingsutvecklingsenheten)	Skapa underlag för dialog kring fortsättning av kunskapsnaven	Löpande enligt avtal
Medverka till att arbetsgrupper initierade av det europeiska nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken och EIP-Agri bemannas (nätverkets kansli)	Öka kunskap och lärande hos medlemsorganisationer genom utbyte med olika aktörer inom EU.	Löpande

4 Utvecklingsplan för AKIS-samordning

Utöver utveckling av samverkan mellan Jordbruksverket och det nationella nätverket inom funktionen AKIS-samordning behöver arbetet utvecklas i linje med insamlade behov²², genomförda analyser och slutsatser som dragits av dessa inspel. AKIS-samordningens syfte är till stor del att samordna aktiviteter, insatser och kunskapsutveckling för att underlätta för aktörer engagerade i vårt svenska kunskaps- och innovationssystem för lantbruk.

Denna utvecklingsplan är därför avsedd att kontinuerligt uppdateras, utvärderas och utvecklas efter behov från näringen, och i samverkan med svenska AKIS-aktörer – där även andra stödmyndigheter inkluderas. Nedan redovisas några av de områden som tydliggjorts vid behovsinsamlingen (4.1-4.5), och som vi därför omgående bör arbeta vidare med. Dessa är

- Kommunikationsplattform för aktörer
- Förbättrad kommunikation och dialogskapande insatser
- Samordning av internationella engagemang kopplat till AKIS
- Forum för att lyfta in behov av kompetensutveckling av rådgivare
- Regelbundna behovsanalyser och utvärderingar

Kapitlet avslutas med ett avsnitt om hur AKIS-samordningen ska förhålla sig till andra plattformar och större satsningar, samt dra nytta av och underlätta dess omvärldsbevakning.

4.1 Kommunikationsplattform för aktörer inom AKIS

En samordnad plattform eller kanal för information och kommunikation har länge efterfrågats. Dels för att samordna och informera om nyheter, evenemang, finansieringsmöjligheter och annan kunskapsspridning, men även för att underlätta kommunikation och dialog mellan forskare, rådgivare och företagare inom såväl primärproduktion som förädling²³. Denna kommunikationsplattform underlättar för övriga behov som tydligt visat sig, och som redovisas nedan (punkt 5.2-5.4), dvs 1) förbättrad kommunikation mellan såväl forskning och rådgivning som mellan samtliga aktörer, 2) internationell samordning, och 3) forum för att lyfta in behov av kompetensutveckling för rådgivare.

Det finns idag ingen aktör som tar det övergripande ansvaret för en sådan plattform, men det finns många mindre och avgränsade plattformar som kan och bör användas och kopplas till denna. Denna plattform kommer att visualisera den

²² Referens till AKIS-arbetsgruppens underlag, resultat från workshop i Mötesplats AKIS 2022 samt Mötesplats AKIS 2023, Sweden Food Arenas förstudie, samt de förstudier och dialogmöten som genomförts rörande de olika kunskapsnaven mm.

²³ Prio 1 från ws vid Mötesplats AKIS 2022. Se även *Uppdragsbeskrivning – process för utveckling av kommunikationsplattform för svensk livsmedelsproduktion (med avstamp i primärproduktionen)* – från AKIS-arbetsgruppen, september 2022

nationella AKIS-samordningen, och aktörer kan använda den för att sprida sina aktiviteter, projekt, finansieringsmöjligheter, behovsanalyser eller annan kunskap som tas fram och som behöver nå ut till övriga aktörer i näringen. Genom denna plattform skapas det som efterfrågats som ”en väg in”, och från denna plattform kan kunskap hämtas till rådgivningen, och behov från praktiken förmedlas till forskningen. Här kan idéer utbytas och projektpartners träffas för vidare arbete med projektansökningar. Plattformen blir en naturlig arena för resultatspridning från exempelvis kunskapsnav, andra projekt och aktörer, och en samlade plattform för de lotsar som arbetar inom exempelvis gröna kluster, kommuner eller regioner, samt de lotsar som efterfrågas bland annat i förstudien av Sweden Food Arena. Denna plattform kan även samordna den myndighetsförenkling/samordning som efterfrågas via Tillväxtverkets pilotprojekt One stop myndighets-shop, dvs en väg in för innovatörer gällande regler, samt underlätta för Tillväxtverkets andra pilotprojekt innovationsacceleratorn²⁴. Verksamt.se har delar av det som efterfrågas för denna kommunikationsplattform.

En uppdragsbeskrivning rörande utveckling av kommunikationsplattform är framtagen av AKIS-arbetsgruppen. I denna beskrivning liknas plattformen vid 1177.se. Som ett nästa steg avser AKIS-samordningen att tillsammans med näringen, myndigheter och andra AKIS-aktörer, genomföra den process som beskrivits och efterfrågats, för att tillfredsställa detta tydligt uttalade behov.

4.2 Förbättrad kommunikation och dialogskapande insatser mellan

a. forskning och rådgivning

Från rådgivningen har ett tydligt behov av förbättrad kommunikation med forskningen visat sig. Detta med anledning av att rådgivningen ofta har information om forskningsbehov men inte vet hur de ska lämnas över till forskningen. Att enbart förlita sig på egna etablerade kanaler kan hämma utveckling och kunskapsöverföring. Det kan också vara tvärtom, att forskning har resultat de vill sprida ut till rådgivare men inte har rätt kanaler.

T.ex. har kunskapsnaven en central roll i detta inom de områden som de arbetar med. Vilka andra områden är behöver konkretiseras och detta görs lämpligen i ett första steg av AKIS-arbetsgruppen inom nätverket.

b. samtliga aktörer inom AKIS

Det finns behov av personer som kan prata med såväl akademi som rådgivning, lantbrukare och övriga aktörer inom AKIS. Denna kompetens behövs inom AKIS-samordningen, men behövs även inom kunskapsnav och hos andra aktörer.

²⁴ [Ny innovativ mat - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\)](https://www.verksamt.se/)

Mötesplatser har också efterfrågats för dialogskapande. Såväl mötesplatser inom olika ämnesområden, tvärdisciplinärt och i hela livsmedelskedjan efterfrågas. Gröna kluster m.fl. arrangerar möten som oftast avgränsas geografiskt, medans andra aktörer arrangerar ämnesspecifika nationella möten. Mötesplats AKIS är en årlig träff för samtliga aktörer, arrangerad av nätverket, som kan utvecklas efter behov.

Nätverkets kansli har möjlighet att utifrån medlemsorganisationernas behov, arrangera aktiviteter där olika delsystem inom AKIS och oväntade kompetenser kan mötas.

Förslagsvis kan AKIS-arbetsgruppen inom nätverket kartlägga aktörer med kompetens att "medla", inom vilka områden de verkar och var bristerna finns.

4.3 Samordning av internationella engagemang kopplat till AKIS

Utöver uppgiften att koordinera deltagande i arbetsgrupper knutna till EU:s CAP-nätverk och modernAKIS finns ett behov av koordinering av svenskt engagemang i övriga internationella samarbeten, nätverk och projekt rörande övergripande AKIS-arbete.

Detta arbete har under våren påbörjats i samarbete inom den tänkta AKIS-samordningen vid nätverket kansli och Jordbruksverket.

4.4 Forum för att lyfta in behov av kompetensutveckling för rådgivare

Inom vissa områden saknas forum för rådgivare att lyfta in sina egna behov av kompetensutveckling. Kunskapsnaven kommer att ha ansvar för att sammanställa och tillgängliggöra information samt tillhandahålla kompetensutveckling inom sina områden. Inom t.ex. Greppa Näringen och Ekologisk produktion ordnas löpande fortbildningskurser för rådgivare och genom nyhetsbrev sprids resultat från relevanta vetenskapliga studier i Sverige och andra länder till rådgivare och andra intresserade. Genom plats i kunskapsnavens styr/samverkansgrupper och referensgrupper kommer representant från rådgivningsorganisationer att ha möjlighet att driva frågor kring behov av och form för kompetensutveckling av rådgivare.

Områden som faller mellan kunskapsnaven bör funktionen AKIS-samordning ha extra fokus på. Vilka dessa områden är behöver identifieras, lämpligen inom nätverkets AKIS-arbetsgrupp eller samarbetsgrupper inom stöd till kompetensutveckling.

4.5 Regelbundna behovsanalyser och utvärderingar

För att arbeta värdeskapande för näringen ska utveckling av denna plan genomföras tillsammans med svenska AKIS-aktörer. Många aktörer genomför kontinuerligt behovsanalyser inom olika områden. Dessa ska tas tillvara och användas vid utvecklingen av AKIS-samordningen. Vid behov kompletteras med ytterligare analyser, då i samråd med AKIS-arbetsgruppen och andra aktörer.

AKIS-samordningen vid Jordbruksverket och nätverket ansvarar för att kontinuerliga utvärderingar görs och för att dialog med övriga aktörer rörande behovsanalyser och utveckling sker löpande, samt att denna process är transparent.

4.6 Omvärldsbevakning, andra plattformar och större satsningar

Utifrån behov och önskemål om större satsningar för långsiktigt stabil kunskapshöjning och ökat samarbete²⁵, har förstudier inom områdena animalieproduktion, digitalisering samt företagsledning och entreprenörskap gjorts. Regeringen beslutade om att inrätta ett Kunskapsnav för animalieproduktion med finansiering utanför CAP. Resultaten av förstudierna har presenterats för aktörer inom AKIS. Efter analyser har beslut tagits av Jordbruksverket om att finansiera pilotprojekt av ytterligare två eventuella Kunskapsnav; företagsledning och entreprenörskap och digitalisering. Inom dessa pilotkunskapsnav ska omvärldsbevakning och behovsanalyser genomföras och kunskap paketeras och tillgängliggöras för rådgivning och lantbruksföretag. Liknande verksamhet sker vid Kunskapsnav miljö och klimat, som utvecklats vid rådgivningsenheterna på Jordbruksverket under många år.

Det finns många andra plattformar och satsningar som AKIS-samordningen självklart bör samverka med. Primärproduktion och lantbruk kan inte ses isolerat, utan behöver kopplas till övriga livsmedelskedjan. Därför är exempelvis Sweden Food Arena, SAMLA-nätverket, MISTRA, Formas centrumbildningar samt olika arbetsgrupper och projekt kopplade till nätverket viktiga i denna samverkan. De tillhandahåller också omvärldsbevakning, behovsanalyser och andra aktiviteter värdefulla för kunskaps- och innovationssystemet för lantbruk.

²⁵ Jordbruksverkets dnr. 3.1.17-00718-2020-1 Yttrande beställning åtgärder för kompetensutveckling. Under 2022 genomfördes även workshoppar runt om i landet med deltagare inom olika kategorier – lantbrukare, rådgivare, myndigheter mfl, för att diskutera prioriteringar och långsiktiga satsningar.

Bilaga 1a. Vad säger Sveriges strategiska plan²⁶ om samordning av AKIS?

Jordbruksverket (näringsutvecklingsenheten) är utsedd till AKIS-samordnare (Strategisk plan, avsnitt 7.1). Jordbruksverket är förvaltande myndighet för den strategiska planen och har också en viktig roll i att tillhandahålla rådgivarutbildning och bedriva utvecklingsarbete av relevans för kunskapsförsörjningen inom främst jordbrukets miljöfrågor, men även andra ämnesområden som djurvälstånd, arbetsmiljö och bredare konkurrenskraftsfrågor (Strategiska planen avsnitt 8.1). Jordbruksverket är ansvarig för kraven knutna till AKIS i EU-förordningen (artikel 15) är uppfyllda.

Alla länder som är medlemmar i EU och som har en strategisk plan ska ha ett nationellt nätverk för den gemensamma jordbrukspolitiken. I Sverige består nätverket av cirka 120 medlemsorganisationer från civilsamhälle, näringsliv, forskning, utbildning, myndigheter m.fl. Nätverket är del av det europeiska nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett av nätverkets specifika mål är att medlemmar tillsammans genomför aktiviteter som utvecklar deras kunskap och samarbete för hållbara livsmedelssystem, vilket är en del av AKIS.

Nätverkets uppgifter är bland annat att:

- bidra till utveckling, spridning och utbyte av kunskap och innovationer
- bidra till samverkan mellan olika aktörer i kunskaps- och innovationssystemet lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Nätverket bidrar till spridning av kunskap och innovationer och samverkan mellan olika aktörer i kunskaps- och innovationssystemet. Enligt den strategiska planen ska nätverkets kansli innehålla en särskild funktion för att understödja arbetet inom EIP och kan upphandla såväl innovationssupport som andra insatser för att särskilt stärka AKIS. Inom nätverket finns kompetensrådet som har som uppgift att underlätta för att fler kan utbildas för att matcha naturbaserade företags kompetens- och arbetskraftsförsörjning, samt särskilda aktiviteter för att stärka samverkan mellan gröna kluster och andra relevanta kluster över hela landet eller inkubatorer.

Nätverket ska öppet och brett samla olika aktörer med betydelse för kunskaps- och innovationssystemet inom jord- och skogsbruk, trädgård, rennäring och annan landsbygdsutveckling som är av betydelse för målen i den gemensamma jordbrukspolitiken. Nätverket har också som uppgift att kunskaper utbyts och byggs upp för att främja innovationsförmågan och innovationer. Därmed bidrar nätverket, genom sitt breda kontaktnät till systemets aktörer, till ökad samverkan och en ökad spridning av kunskap och innovationer, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

²⁶ Avsnitt 8.1 samt avsnitt 8.2

Bilaga 1b. Artikel 15²⁷ i EU förordning med kommentarer

Artikel 15

Punkt 1. Medlemsstaterna ska i sina strategiska GJP-planer inbegripa tjänster som innebär att jordbrukare och andra stödmottagare inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken kan få råd om förvaltning av mark och jordbruksföretag (nedan kallad jordbruksrådgivning). Medlemsstaterna får bygga på befintliga system.

Punkt 2. Jordbruksrådgivningen ska omfatta de ekonomiska, miljömässiga och sociala dimensionerna, med beaktande av befintliga jordbruksmetoder, och tillhandahålla aktuella tekniska och vetenskapliga uppgifter som tagits fram genom forsknings- och innovationsprojekt, inbegripet vad gäller tillhandahållande av kollektiva nyttigheter.

Genom jordbruksrådgivningen ska lämpligt stöd erbjudas under jordbruksföretagets hela utvecklingscykel, inbegripet för etableringen för första gången, omställning av produktionsmönster för att möta konsumentefterfrågan, innovativa metoder, jordbruksteknik för klimatresiliens, inbegripet trädjordbruk och agroekologi, förbättrat djurskydd och vid behov säkerhetsnormer och socialt stöd.

Jordbruksrådgivningen ska integreras i de sammanhängande tjänster med jordbruksrådgivare, forskare, jordbruksorganisationer och andra relevanta berörda parter som utgör Akis.

Punkt 3. Medlemsstaterna ska säkerställa att rådgivningen är opartisk och att rådgivarna har lämpliga kvalifikationer och lämplig utbildning samt inte har några intressekonflikter.

I den strategiska planen²⁸ finns följande kommentar till hur Sverige uppfyller artikel 15.

Denna typ av rådgivning finns idag och uppfylls genom en kombination av aktiviteter från såväl privata som offentliga aktörer. Genom att tillgängliggöra medel till olika kunskapsnav, kan den befintliga rådgivningen stärkas: genom utveckling av rådgivningskoncept, genom att använda medel till att fortbilda rådgivare, genom förutsättningsskapande verksamhet som gör kunskap tillgänglig för rådgivare och lantbruksnäringen som helhet.

²⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115

²⁸ Avsnitt 8.1.1.

De rådgivningsaktörer som får finansiering via GJP får inte sälja produkter som är relaterade till rådgivningen. Detta krav kommer ställas på alla rådgivningsleverantörer som finansieras genom GJP. I de fall det inte finns någon oberoende rådgivning att tillgå på marknaden behöver åtgärder vidtas för att säkerställa att det finns rådgivare med rätt kompetens, exempelvis genom att stödja fortbildning av rådgivare.

Tabell 2 Krav i artikel 15, punkt 3.

Artikel 15, punkt 3 Jordbruksrådgivningen ska vara anpassad till de olika typerna av produktion och jordbruk och ska åtminstone omfatta	Kommentar i den strategiska planen, samt några förtydliganden.
a) alla de krav, villkor och förvaltningsåtaganden som gäller jordbrukare och andra stödmottagare och som fastställs i den strategiska GJP-planen, inbegripet krav och normer under grundvillkor, villkor för interventioner samt information om finansieringsinstrument och affärsplaner som upprättats enligt den strategiska GJP-planen,	4a <i>grundvillkor</i> : denna rådgivning finns inom den privata sektorns marknadsmässiga utbud. Kravet uppfylls genom att stödja fortbildning av rådgivare samt genom att ta fram information för rådgivare och jordbruksföretag. (Förtydligande: Jordbruksverket har definierat kompetensutveckling så att det inte räcker med att informera om regler och stöd, det måste också ingå varför och hur. Rådgivningen måste hållas organisatoriskt åtskild från handläggning av stöd och kontroll. Information och villkor i de olika stöden görs både av Jordbruksverket och Länsstyrelserna men även av rådgivningsföretag t.ex. i samband med ansökan om stöd)
b) de krav som fastställs av medlemsstaterna för genomförandet av direktiv 92/43/EEG, direktiv 2000/60/EG, artikel 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009(38), Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG(39), direktiv 2009/128/EG, direktiv 2009/147/EG, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429(40), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031(41)och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284(42),	Denna rådgivning organiseras genom de GJP-finansierade satsningarna Greppa näringen och Ett rikt odlingslandskap samt genom Växtskyddscentralerna, vilka finansieras med nationella medel. Det förekommer också helt privatfinansierade rådgivningsaktiviteter inom områdena.
c) jordbruksmetoder som förhindrar utvecklingen av antimikrobiell resistens enligt vad som anges i kommissionens meddelande av den 29 juni 2017 med titeln En europeisk One Health-handlingsplan mot antimikrobiell resistens,	Detta krav uppfylls genom att olika djurhälsoprogram genomförs av näringen och Jordbruksverket i samverkan. Neringen söker nationella medel från Jordbruksverket för att ta fram informationsmaterial och utveckla rådgivningskoncept. Jordbruksföretagen bekostar rådgivningen själva. (gäller punkt c men också direktiv som djursjukdomar i punkt b)
d) riskförebyggande och riskhantering,	denna typ av rådgivning finns delvis att köpa för de företag som så önskar, till marknadspris. Befintlig rådgivning som finns på marknaden är av den omfattningen att det uppfyller förordningens krav. Kompetensutveckling inom området kan även stödjas med GJP-medel.
e) innovationsstöd, i synnerhet för utarbetande och genomförande av projekt i de operativa grupper inom EIP som avses i artikel 127.3,	Jordbruksverket upphandlar, via GJP-medel, rådgivning för support till innovationsstödet. Supporten återfinns inom nätverket för den gemensamma jordbrukspolitiken.
f) digital teknik inom jordbruket och landsbygdsområden enligt artikel 114 b,	Jordbruksverket har konstaterat att kunskap om digitala tjänster är allmänt låg hos många rådgivare och kan behöva stärkas genom fortbildning. Fortbildning av rådgivare inom

digitalisering ryms inom åtgärden för kompetensutveckling.

- g) hållbar hantering av näringsämnen, inbegripet användning senast från och med 2024 av ett verktyg för hantering av näringsämnen för ett hållbart jordbruk, vilket är en digital applikation som åtminstone anger
- i) en balans mellan de viktigaste näringsämnena på fältnivå,
 - ii) de rättsliga kraven i fråga om näringsämnen,
 - iii) markuppgifter, på grundval av tillgänglig information och tillgängliga analyser,
 - iv) uppgifter från det integrerade administrations- och kontrollsystemet (IACS) som är relevanta för hantering av näringsämnen,
- h) anställningsvillkor, arbetsgivares skyldigheter och hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och socialt stöd i jordbrukssamhällen.

(Förtydligande: Befintligt verktyg som används inom Greppa Näringen (VERA) kommer att anpassas för att uppfylla kraven)